

RICHARD WAGNER
Hayatı, Sanatçı Kişiliği ve Eserleri

Ali Doğan NUR

© Copyright 2023

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Bu kitap, yazarın "Minnesänger Geleneğinin Wagner Operalarına Etkisi: Tannhäuser Örneği" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

ISBN 978-625-399-251-4
Sayfa ve Kapak Tasarımı
Akademisyen Dizgi Ünitesi

Kitap Adı Richard Wagner: Hayatı, Sanatçı Kişiliği ve Eserleri
Yayıncı Sertifika No 47518

Yazar Ali Doğan NUR
ORCID iD: 0000-0001-8753-7019
Baskı ve Cilt Vadi Matbaacılık
Bisac Code MUS000000

Editör Doç. Dr. Hakan BAĞCI
ORCID iD: 0000-0001-5312-3168
DOI 10.37609/akya.2684

Yayın Koordinatörü
Yasin DİLMEN

Kütüphane Kimlik Kartı
Nur, Ali Doğan.
Richard Wagner: Hayatı, Sanatçı Kişiliği ve Eserleri / Ali Doğan Nur, editör : Hakan Bağcı.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2023.
122 s. : resim. : 135x210 mm.
Kaynakça var.
ISBN 9786253992514
1. Sanat. 2. Biyografi

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A
Yenişehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

İtalya, geleneksel melodinin neşesiyle mest olurken ve Fransa, sansasyonel üslubun dramatik gücüyle heyecanlanırken; Almanya, daha gerçek bir sanatın gelişmesinde sakince yoluna devam ederek müziğini ölümsüz kılan bestecilerin zaferlerine tanık olmuştur. Handel, Bach, Haydn, Mozart, Beethoven ve Schubert gibi büyük bestecilerin isimlerinin yanına Schumann ve Mendelssohn'un da isimleri eklenmiştir. Ancak bu müzikal tanrıların çoğu, ünlerini önemli ölçüde orkestral eserlere dayandırmıştır. Hayal gücünün tüm zenginliğini ve güzelliğini, lirik sahneye uygulamak ve operayı gerçek müzikal değerde senfoni ve sonat düzeyine yerleştirmek Richard Wagner (1813-1883) gibi yaratıcı bir ruha kalmıştır. Tarihte, İsa Peygamber'den sonra hiç kimsenin hayatı hakkında Wagner kadar yazılıp çizilmediği öne sürülmüştür. Wagner'in yaratıcılığı ve fikirleri, sanat dünyasında yeni bir sayfa açmıştır. Müziğine tapınacak kadar hayran olanlar da vardır, dinlemeye tahammül edemeyenler de fakat şu bir gerçektir ki o zamana kadar hiçbir sanatçı, insanın tutkularını ve duygularını Wagner kadar alevlendirmeyi başaramamıştır.

Müzik tarihinde zaman zaman eserleri bütün bir çağın başarısını özetleyen, bir stilin son sentezini yapan besteciler olmuştur. Palestrina ile Bach, bu duruma gösterilebilecek iki önemli örnektir. Bir de eserlerinde yalnızca bir çağın sonunu değil, aynı zamanda gelecek çağın başlangıcını da hazırlayan besteciler olmuştur. Beethoven ile Wagner de bu gruba aittir. Wagner'in ilk operaları, 19. yüzyıl Alman Romantik operasının tamamlanmış haliydi, daha sonraki müzikli dramları ise daha önce olanların birçok özelliğini korusa da yine de hem teoride

hem de pratikte yenilikler getiren bir tarzdaydı. Bu yenilikler müzikle sınırlı kalmamış ve tüm dramayı kucaklamıştır. Fikir ve ideallerinin tüm içeriğini algılayan ve onları tipik bir Alman titizliğiyle geliştiren Wagner, temelde 19. yüzyıl düşüncesiyle ilgili birçok konuya da değinmiştir. O belki de yazıları müzik alanının geleneksel sınırlarının dışında önemli görülen tek seçkin bestecidir. Gerçekten de onun için bu geleneksel sınırlar pek mevcut değildi. Sonuç olarak, onun müziğini anlamak için genel olarak sanat felsefesi ve özel olarak drama felsefesi dahil olmak üzere diğer konulardaki görüşlerini de dikkate almak gerekmektedir.

Wagner'in hayatta olduğu yıllarda hem Almanya'nın kendisi hem de Alman operası tanınmayacak ölçüde değişmiştir. Wagner'in yetiştiği Almanya, aralarında sınırlı ilişkiler bulunan bir grup prenslik ve kraliyetten meydana geliyordu. Alman operası ise Wagner'den önce dikkate değer birkaç istisna haricinde İtalya ve Fransa'dan getirilen eserlere karşı yenilginin kaçınılmaz olduğu bir mücadele veriyordu. Beethoven'in "Fidelio"sü, Mozart'ın Almanca konuşulan ülkelerde Almanca olarak sahnelenen "Don Giovanni"si ve Weber'in Romantik operaları, ilgi gören yabancı operalara karşı başlıca direnişti. Bu eserler de genellikle Almanya'nın farklı köşelerindeki çeşitli saray tiyatrolarında yetersiz şekilde sahneleniyordu. Wagner'in yaşama veda ettiği 1883 yılına gelindiğinde ise Almanya bir ulus devleti haline gelmiş, Alman operası -daha doğrusu Wagnerci opera-Fransa, İtalya ve ötesini etkisi altına almıştır. Diğer besteciler de Wagner'in armonik maceracılığını ve zengin senfonik üslubunu taklit etmek amacıyla mücadele etmişlerdir, zira Wagner'in derin müzikli dramalarının ilham verdiği neredeyse dini düşkünlüğün küçük bir parçasına dahi razılardı.

Wagner, Alman müziğinin ve operasının gelebileceği en yüksek noktaya gelmesinde yaptığı devrimler, getirdiği yeni

kavramlar ve ortaya attığı düşüncelerle müzik tarihinde önemli bir rol oynamıştır. Onun, geleneksel opera üslubunu aşan devrimci ve yenilikçi fikirleri, sadece 19. yüzyıl Alman müziğini değil, aynı zamanda tüm düşünce ve sanat dünyasını etkilemeyi başarmış ve en önemli isimlerden biri haline gelmiştir. Wagner, opera tarihinde daha önce hiç kullanılmamış “Gesamtkunstwerk”, “Leitmotif”, “Müzikli Dram” gibi kavramları bu sanata kazandırmıştır. Ayrıca, kendi ifadesiyle “dramalarında”, doğüstü ve mitolojik hikayeleri kullanması, sürekli devam eden sonsuz ezgi anlayışı, senfonik orkestranın dramanın bir parçası olma fikri ve aşırı kromatizm kullanımı gibi yenilikleriyle de dikkat çekmiştir. Tüm bu yeniliklerin yanında sürekli tonalite değişimi, klasik armoni kurallarının reddi ve uyumsuz akorların farklı ve düzensiz çözümü gibi özellikler ilk olarak Wagner’in eserlerinde ortaya çıkmış ve ona müzik tarihinde önemli bir konum kazandırmıştır.

Besteci kimliğinin yanı sıra makale ve kitaplarında ortaya koyduğu fikirlerle müzik ve sahne sanatlarında yeni bir çağı başlatan büyük sanat adamı Richard Wagner’in hayatı, sanatçı kişiliği ve eserleri üzerine kaleme aldığım bu kitabın, müzik literatürüne katkı sunması ve Wagner meraklılarına faydalı olması dileğiyle...

Ali Doğan NUR

İstanbul, 2023

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1

RICHARD WAGNER'İN HAYATI

1.1. Çocukluk ve İlk Gençlik Yılları (1813-1833).....	3
1.2. Würzburg, Magdeburg, Königsberg ve Riga Yılları (1833-1839) 16	
1.3. Paris Yılları (1839-1842)	22
1.4. Dresden Yılları (1842-1849).....	28
1.5. Zürih'te Sürgün Yılları (1849-1858).....	36
1.6. Venedik ve Paris'te Sürgün Yılları (1858-1861).....	50
1.7. Almanya'ya Geri Dönüş ve Münih Yılları (1861-1865).....	52
1.8. Triebtschen Yılları (1865-1872).....	61
1.9. Bayreuth Yılları ve Ölümü (1872-1883).....	67

BÖLÜM 2

RICHARD WAGNER'İN SANATÇI KİŞİLİĞİ

2.1. Richard Wagner'in Opera Tarihindeki Yeri ve Önemi.....	78
2.2. Richard Wagner'in Müziğe ve Opera Sanatına Getirdiği Yenilikler.....	86
2.2.1. Gesamtkunstwerk (Bütünlüklü Sanat Eseri veya Tüm Sanatların Bireşimi).....	86
2.2.2. Leitmotif (Ana Motif veya Kılavuz Motif)	88
2.2.3. Sonsuz Ezgi (Sürekli Melodi)	91
2.2.4. Stabreim (Aliterasyon)	93
2.2.5. Wagner Armonisi ve Kromatizm	93
2.2.6. Senfonik Opera Anlayışı ve Wagner Orkestrası	96

BÖLÜM 3

RICHARD WAGNER'İN ESERLERİ

3.1. Sahne Eserleri	101
3.2. Orkestra Eserleri	102
3.3. Koro Eserleri	102
3.4. Şarkıları.....	103
3.5. Piyano Eserleri	103
3.6. Önemli Yayınları	104
KAYNAKÇA.....	105
GÖRSELLER KAYNAKÇASI.....	108
ÖZGEÇMİŞ.....	113

KAYNAKÇA

- Altar, Cevad Memduh (2010). *Opera Tarihi Cilt 1. (2. Baskı)*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Bali, Serhan (2018). *Romantik Dönem Bestecileri*. İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları.
- Baydar, Erdem (2014). *Richard Wagner, Giuseppe Verdi ve Eserleri Arasındaki Benzerlikler*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- Bıçaklar, Hilal (2020). *Alman Milliyetçiliğinin Richard Wagner'in Müziğine Etkisi ve 'Der Ring des Nibelungen' Operası'nın İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Blom, Eric (1945). *Some Great Composers. (Third Im.)*. London: Oxford University Press.
- Boran, İlke ve Yıldız Şenürkmez, Kıvılcım (2015). *Kültürel Tarih Işığında Çoksesli Batı Müziği. (3. Baskı)*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Brémont, Anna (1892). *The World of Music: The Great Composers*. New York: Brentano's.
- Brower, Harriette (1922). *Story-Lives of Master Musicians*. New York: Frederick A. Stokes Company Publishers.
- Burkholder, Peter, Grout, Donald Jay, Palisca, Claude Victor (2014). *A History of Western Music. (Ninth Ed.)*. New York: W. W. Norton & Company.
- Collisson, Steve vd. (2019). *Klasik Müzik Kitabı. (Çev. T. Göbekçin)* İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Cotterill, Rowland (1996). *Wagner and His Operas*. London: Omnibus Press.
- Duchen, Jessica vd. (2021). *Besteciler: Yaşamları ve Eserleri. (Çev. A. F. Yıldırım)*. İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Elson, Arthur (1905). *A History of Opera*. Boston: L. C. Page & Company.
- Elson, Louis Charles (1918). *Modern Music and Musicians*. New York: The University Society Inc.
- Engel, Carl (1921). *Alla Breve from Bach to Debussy*. New York: G. Schirmer, Inc.
- Ewen, David (1965). *The World of Great Composers*. New Jersey: Prentice Hall, Inc., Englewood Cliffs.

- Feridunođlu, Zeynep Lâle (2005). İz Bırakan Besteciler: Yaşamları ve Yapıtları. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Godall, Howard (2018). Müziğin Öyküsü. (Çev. S. Sarıışık Tokalaç & E. Tokalaç). İstanbul: Pegasus Yayımcılık.
- Grout, Donald Jay ve Williams, Hermine Weigel (2003). A Short History of Opera. (Fourth Ed.). New York: Columbia University Press.
- Gürak, Halil Gürdal (1998). Altın Klasikler Koleksiyonu. İstanbul: NESA Basın Yayın.
- Hughes, Gervase (1964). Great Composers of the World. New York: Thomas Y. Crowell Company.
- Huneker, James (1919). Steinway Collection of Paintings by American Artists Together With Prose Portraits of the Great Composers. New York: Steinway & Sons.
- İlyasoğlu, Evin (2013). Zaman İçinde Müzik. (10. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Jager, Carl (1876). Gallery of Great Composers. Boston: James R. Osgood and Company.
- Kaygısız, Mehmet (2017). Müzik Tarihi: Başlangıcından Günümüze Müziğin Evrimi. İstanbul: Kategori Yayımcılık.
- Lord, Maria ve Snelson, John (2018). Antik Çağlardan Günümüze Müziğin Öyküsü. (Çev. D. Öztok) İstanbul: hep kitap.
- Mehtiyeva, Naile (2008). Konser Kılavuzu. (2. Basım). Ankara: Tuna Matbaası.
- Michels, Ulrich ve Vogel, Günter (2015). Müzik Atlası. (Çev. S. Uçar) İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Mimarođlu, İlhan (2014). Müzik Tarihi. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Oransay, Gültekin (1977). Bağdarlar Geçidi. İzmir: Küğ Yayınları.
- Pamir, Leyla (2000). Müzikte Geniş Soluklar. (3. Baskı). İstanbul: Boyut Yayıncılık.
- Rose, Paul Lawrence (1992). Wagner: Race and Revolution. Yale University Press.
- Rowbotham, John Frederick (1892). The Private Life of the Great Composers. London: Isbister and Company Limited.
- Sachs, Curt (1965). Kısa Dünya Musikisi Tarihi. (Çev. İ. Usmanbaş). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Say, Ahmet (2019). Müzik Tarihi. (7. Baskı). İstanbul: Islık Yayınları.
- Saydam, Akif (1982). Dünyaca Ünlü Müzisyenler de Çocuktu. Ankara: Doğuş Yayıncılık.
- Saydam, Akif (1997). Ünlü Müzisyenler: Yaşamları-Yapıtları. Ankara: Arkadaş Yayınevi.

- Schonberg, Harold Charles (2020). Büyük Besteciler. (Çev. A. F. Yıldırım). İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları.
- Selanik, Cavidan (2010). Müzik Sanatının Tarihsel Serüveni. (2. Baskı). İstanbul: Doruk Yayıncılık.
- Sharp, Farouharson (1912). Makers of Music: Biographical Sketches of The Great Composers. Philadelphia: Hatch Music Company.
- Streatfeild, Richard Alexander (1910). Great Composers. Philadelphia: Theo Presser Co.
- Thomas, Henry ve Thomas, Dana Lee (1940). Living Biographies of Great Composers. New York: Blue Ribbon Books.
- Toprakseven, Ertuğrul Murad (2018). “Wagner’in Parsifal Operasında Aydınlanma” İzleği: Ezoterik Perspektifte Mit, İnanç ve Din Söylemi. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Urbino, Levina Buoncuore (1876). Biographical Sketches of Eminent Musical Composers. Boston: Oliver Ditson and Company.
- Valentin, Erich (1975). Büyük Bestecilerden Küçük Portreler. (Çev. E. Zuckmayer). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

GÖRSELLER KAYNAKÇASI

Görsel 1. Richard Wagner'in Doğduğu Ev

Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/Richard_Wagner (Erişim Tarihi: 09.05.2023)

Görsel 2. Richard Wagner'in Üvey Babası Ludwig Geyer ve Annesi Johanna Rosine Wagner-Geyer

Kaynak: <https://interlude.hk/on-this-day-22-may-richard-wagner-was-born/> (Erişim Tarihi: 09.05.2023)

Görsel 3. Alman Besteci ve Opera Yönetmeni Carl Maria von Weber

Kaynak: <https://www.britannica.com/biography/Carl-Maria-von-Weber> (Erişim Tarihi: 09.05.2023)

Görsel 4. Richard Wagner'in Dresden'deyken Eğitim Aldığı Kreuzschule

Kaynak: <https://interlude.hk/on-this-day-22-may-richard-wagner-was-born/> (Erişim Tarihi: 09.05.2023)

Görsel 5. Alman Besteci ve Piyanist Ludwig van Beethoven

Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/Ludwig_van_Beethoven (Erişim Tarihi: 09.05.2023)

Görsel 6. Alman Dramatik Soprano Wilhelmine Schröder-Devrient

Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/Wilhelmine_Schr%C3%B6der-Devrient (Erişim Tarihi: 09.05.2023)

Görsel 7. Richard Wagner'in Bir Süre Eğitim Aldığı Leipzig Üniversitesi

Kaynak: <https://interlude.hk/on-this-day-22-may-richard-wagner-was-born/> (Erişim Tarihi: 09.05.2023)

Görsel 8. Richard Wagner'in Öğretmeni Christian Theodor Weinlig

Kaynak: https://de.wikipedia.org/wiki/Christian_Theodor_Weinlig (Erişim Tarihi: 09.05.2023)

Görsel 9. Richard Wagner'in Ağabeyi Albert Wagner

Kaynak: Newman, Ernest (1933). *The Life of Richard Wagner, Volume One: 1813-1848*. New York: Alfred A. Knopf, Inc.

Görsel 10. 1835 Yılında Wilhelmine (Minna) Planer

Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/Richard_Wagner (Erişim Tarihi: 09.05.2023)

Görsel 11. 1842 Yılında Richard Wagner

Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/Richard_Wagner (Erişim Tarihi: 09.05.2023)

Görsel 12. Alman Besteci Giacomo Meyerbeer

Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/Giacomo_Meyerbeer (Erişim Tarihi: 09.05.2023)

Görsel 13. “Rienzi”, “Der fliegende Holländer” ve “Tannhäuser” Operalarının Prömiyerlerinin Yapıldığı Semperoper Dresden

Kaynak: Newman, Ernest (1933). *The Life of Richard Wagner, Volume One: 1813-1848*. New York: Alfred A. Knopf, Inc.

Görsel 14. Richard Wagner’in Tutuklanması İçin 16 Mayıs 1849’da Çıkarılan Emir

Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/Richard_Wagner (Erişim Tarihi: 09.05.2023)

Görsel 15. Franz Liszt Döneminde Weimar Tiyatrosu

Kaynak: Newman, Ernest (1936). *The Life of Richard Wagner, Volume Two: 1848-1860*. New York: Alfred A. Knopf, Inc.

Görsel 16. Macar Besteci, Piyanist ve Orkestra Şefi Franz Liszt

Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/Franz_Liszt (Erişim Tarihi: 09.05.2023)

Görsel 17. Richard Wagner’in 1851 Yılında Kaleme Aldığı “Oper und Drama”ın İlk Baskısının Kapağı

Kaynak: https://de.wikipedia.org/wiki/Oper_und_Drama (Erişim Tarihi: 09.05.2023)

Görsel 18. Baviera Kralı II. Ludwig Tarafından Richard Wagner’in Onuruna Yapıtırılan Neuschwanstein Şatosu

Kaynak: <https://www.britannica.com/topic/Neuschwanstein-Castle> (Erişim Tarihi: 09.05.2023)

Görsel 19. 1850 Yılında Mathilde Wesendonck

Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/Richard_Wagner (Erişim Tarihi: 09.05.2023)

Görsel 20. Richard Wagner 1860 Yılında Paris'teyken

Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/Richard_Wagner (Erişim Tarihi: 09.05.2023)

Görsel 21. Bavyera Kralı II. Ludwig'in Taç Giyme Töreni Portresi (1865)

Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/Richard_Wagner (Erişim Tarihi: 09.05.2023)

Görsel 22. Richard Wagner'in Kral II. Ludwig'e Yazdığı İlk Mektup

Kaynak: Newman, Ernest (1940). *The Life of Richard Wagner, Volume Three: 1859-1866*. New York: Alfred A. Knopf, Inc.

Görsel 23. Alman Orkestra Şefi ve Piyanist Hans von Bülow

Kaynak: <https://www.britannica.com/biography/Hans-von-Bulow> (Erişim Tarihi: 09.05.2023)

Görsel 24. Tristan und Isolde Operasının Prömiyerinde Tristan Rolündeki Ludwig Schnorr von Carolsfeld ve Isolde Rolündeki eşi Malvina

Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/Tristan_und_Isolde (Erişim Tarihi: 09.05.2023)

Görsel 25. Richard Wagner ve Ailesinin Tribschen Yıllarında Yaşadığı Villa

Kaynak: <https://en.wikipedia.org/wiki/Tribschen> (Erişim Tarihi: 09.05.2023)

Görsel 26. Richard Wagner ve İkinci Kızı Eva (Tribschen, 1867)

Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/Eva_Chamberlain (Erişim Tarihi: 09.05.2023)

Görsel 27. Richard Wagner, Eşi Cosima ve Oğlu Siegfried

Kaynak: <https://interlude.hk/wagner-siegfried-idyll-premiered-today-1870/> (Erişim Tarihi: 09.05.2023)

Görsel 28. 1871 Yılında Richard Wagner

Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/Richard_Wagner (Erişim Tarihi: 09.05.2023)

Görsel 29. Haus Wahnfried

Kaynak: https://de.wikipedia.org/wiki/Haus_Wahnfried (Erişim Tarihi: 09.05.2023)

Görsel 30. Der Ring des Nibelungen Prodüksiyonunun Zaman Çizelgesi

Kaynak: Collisson, S. vd. (2019). Klasik Müzik Kitabı. (Çev. T. Göbekçin). İstanbul: Alfa Yayıncılık.

Görsel 31. Bayreuther Festspielhaus

Kaynak: <http://museen.de/bayreuther-festspielhaus-bayreuth.html> (Erişim Tarihi: 09.05.2023)

Görsel 32. Bayreuther Festspielhaus'un Fiziki Yapısı

Kaynak: Collisson, S. vd. (2019). Klasik Müzik Kitabı. (Çev. T. Göbekçin). İstanbul: Alfa Yayıncılık.

Görsel 33. Richard Wagner ve Ailesi

Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/Eva_Chamberlain (Erişim Tarihi: 09.05.2023)

Görsel 34. Richard Wagner'in Mezarı

Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/Richard_Wagner (Erişim Tarihi: 09.05.2023)

Görsel 35. Richard Wagner'in 1882 Yılında Palermo'dayken Pierre Auguste Renoir Tarafından Yapılan Portresi

Kaynak: <https://interlude.hk/quick-sketch-artist-renoir-meets-wagner/> (Erişim Tarihi: 10.05.2023)

Görsel 36. Richard Wagner'in Die Walküre Operasından "Walkürenritt" Leitmotifi

Kaynak: <https://sunnylazic.com/listening-log-pt-ii-proj-2-richard-wagners-ride-of-the-valkyries-theme> (Erişim Tarihi: 09.05.2023)

Görseller Kaynakçası

Görsel 37. Tristan Akoru

Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/Tristan_chord (Erişim Tarihi: 09.05.2023)

Görsel 38. Wagner Tuba

Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/Wagner_tuba (Erişim Tarihi: 09.05.2023)